

ПОДОЛЯК Дмитро Сергійович

Київський інститут Національної гвардії
України

ЗАХИСТ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Захист критичної інфраструктури має життєво важливе значення для підтримки стабільності, безпеки та функціональності сучасного суспільства.

Ключова роль критичної інфраструктури в національній безпеці в основному пов'язана з самою природою такої інфраструктури. Віднесення об'єктів до критичної інфраструктури є одним із найважливіших етапів у процесі встановлення захисту. Тому відсутність лише одного з об'єктів інфраструктури може призвести до трагічних наслідків у вигляді матеріальних збитків та людських жертв. Йдеться не лише про соціальне розуміння, а й про точне визначення об'єктів критичної інфраструктури на основі критеріїв класифікації. Правила визначення об'єктів, які є частиною критичної інфраструктури, враховують інфраструктуру нормативно-правового, соціального, інформаційного (інфосфера) та технічного (техносфера). Через свою суть всі об'єкти, які складають критичну інфраструктуру, піддаються різноманітним загрозам (таким як терористичні, природні та технічні загрози).

На загальнодержавному рівні питання захисту критичної інфраструктури набуло особливого суспільного резонансу з початком широкомасштабної російської військової агресії. Так, за статистикою Міністерства оборони України (97% російських цілей..., 2022 р.), лише за дев'ять місяців війни Росія, держава, яка порушує міжнародне право, завдала понад 16 тис. ракетних ударів по різних об'єктах української інфраструктури, що завдало збитків на суму понад трильйон доларів США. Лише за цими фактами Національна поліція відкрила понад 34 тис. кримінальних проваджень, у тому числі за статтею 438 Кримінального кодексу України (Порушення законів та звичаїв війни) [1].

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації продемонструвало, наскільки важливими є енергетичні, транспортні, водопостачальні та комунікаційні системи для стабільного функціонування держави та життєдіяльності громадян. Ворог систематично завдає ударів по об'єктах критичної інфраструктури, намагаючись дестабілізувати економіку, посіяти паніку серед населення та зламати оборонний потенціал країни. Саме тому питання захисту таких об'єктів набуло стратегічного значення.

Основною метою атак противника є підрив функціонування держави шляхом руйнування енергетичної інфраструктури. Масовані ракетні та дроніві удари по електростанціях, підстанціях, газових мережах та системах теплопостачання спричиняють значні перебої в електро- та водопостачанні. Це, своєю чергою, впливає на роботу лікарень, підприємств, систем зв'язку та військової логістики. Однак Україна продемонструвала високу стійкість та здатність до швидкого відновлення інфраструктури, що значно зменшує ефективність ворожих атак.

Транспортна інфраструктура не менш важлива мішень для противника. Руйнування залізничних вузлів, мостів, доріг та аеропортів ускладнює логістику як для цивільного населення, так і для військових потреб. Попри це, українська залізниця продовжує працювати навіть у складних умовах, забезпечуючи евакуацію населення, перевезення гуманітарних вантажів та постачання військових ресурсів.

Україна активно працює над захистом своєї критичної інфраструктури, особливо в умовах постійних атак з боку Росії. Одним із ключових елементів оборони є розгортання вогневих груп, які допомагають збивати ворожі ракети та дрони, зокрема іранські «шахеда». За словами командувача Національної гвардії України Олександра Півненка, зараз функціонує понад 900 таких груп, з яких близько 500 є мобільними. Влада планує збільшити кількість мобільних підрозділів, оскільки вони діють ефективніше і можуть швидше реагувати на загрози.

Мобільні вогневі групи отримують необхідне оснащення, включаючи планшети, які дозволяють в режимі реального часу відстежувати ворожі цілі та координувати роботу з Повітряними силами. Також Україна тестує нове обладнання, що надійшло від американських партнерів, і працює над покращенням системи протиповітряної оборони. Зокрема, іноземні союзники допомагають із постачанням радарів дальнього виявлення, що дозволяє ефективніше знищувати дрони-камікадзе.

Попри значні зусилля, Росія продовжує масовані атаки на енергетичну інфраструктуру України. У 2024 році було зафіксовано щонайменше 12 масштабних ударів, під час яких ворог випустив близько 1100 ракет. Це суттєво ускладнює роботу енергосистеми країни, проте завдяки злагодженим діям ППО, мобільних вогневих груп і міжнародній підтримці Україна продовжує зміцнювати оборону та покращувати захист стратегічних об'єктів [3].

Аналізуючи міжнародний досвід забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури як складової національної безпеки іноземних держав, вважаємо за доцільне виділити позицію професора С.Г. Бартеля, який зазначає, що Великобританія є одним із європейських лідерів у сфері захисту критичної інфраструктури. У законодавстві цієї країни термін «критична інфраструктура» визначається як «критичні елементи інфраструктури, а саме активи, об'єкти, системи, мережі або процеси та ключовий персонал, який ними керує, втрата або компрометація яких може призвести до значних несприятливих наслідків для доступності, цілісності або надання основних послуг, у тому числі тих послуг, дестабілізація яких може призвести до значних людських жертв, беручи до уваги значні економічні чи соціальні наслідки; та/або значний вплив на національну безпеку, національну оборону чи функціонування держави».

Ключова відмінність вищенаведеного формулювання полягає в тому, що воно виділяє окрему категорію фахівців, які забезпечують функціонування критичних секторів держави, і те, що безпека людини стоїть на першому місці в переліку наслідків. Важливо також зазначити, що в зарубіжній практиці визначення критичної інфраструктури зміщується від фізичного виміру об'єктів

до їх функцій та послуг, які відповідають потребам суспільства, держави та її економіки. Варто зазначити, що у 1999 році Великобританія створила Національний координаційний центр безпеки інфраструктури, який входив до складу Міністерства внутрішніх справ. Проте у 2016 році з нього виділявся Національний центр кібербезпеки [2, с. 24].

Захист критичної інфраструктури є ключовим елементом національної безпеки України, особливо в умовах війни. Росія цілеспрямовано атакує енергетичні, транспортні та комунікаційні об'єкти, проте завдяки мобільним вогневим групам, ефективній ППО та міжнародній підтримці Україна зміцнює свою оборону. Міжнародний досвід, зокрема Великобританії, доводить важливість комплексного підходу, що охоплює фізичний захист, кібербезпеку та стратегічне управління. Україна активно впроваджує ці практики, покращуючи систему виявлення та реагування на загрози. Подальший розвиток оборонних механізмів сприятиме стійкості держави та наблизитиме перемогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єрменчук О.П. Основні підходи до організації захисту критичної інфраструктури в країнах Європи. Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2018.
2. Ihor Yefimenko Volodymyr Atamanchuk & Ivo Svoboda. Illegal privatisation of critical infrastructure facilities: problematic aspects and ways to solve them. Філософія та гуманітарні науки в інформаційному товаристві. URL: <https://philpapers.org/rec/YEFIPO> (date of access: 21.03.2025).
3. Ukrinform. Критичну інфраструктуру України захищають понад 900 вогневих груп - командувач Нацгвардії. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3942550-kriticnu-infrastrukturu-ukraini-zahisaut-ponad-900-vognevih-grup-komanduvac-nacgvardii.html> (дата звернення: 21.03.2025).